

หนังสือเกี่ยวกับอินโดจีนหลังฤดูใบไม้ผลิ 2518

ข้าพเจ้านามบุญกัมพูชา นับเป็นข้าพเจ้าสำคัญส่งท้ายปี 2521 และต้อนรับปีใหม่แห่งพุทธศักราช 2522 ซึ่งยังความสันติสุขต่อสถานการณ์ทางการเมืองทั่วโลก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศไทย และบัดนี้อาจถึงเวลาแล้วกระมัง (ซึ่งอาจยังไม่สายเกินไป) ที่เราควรมาตรวจดูว่า เรารู้จักประเทศเพื่อนบ้านของเรามากน้อยเพียงใดเพื่อจะได้เตรียม‘ปรับตัว’เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น โดยพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำอันเกิดจากอวิชชาดังที่เคยเป็นมาในอดีต เราอาจจะพบว่า ในอดีตที่ผ่านมาและแม้กระทั่งในปัจจุบัน เรามีความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านน้อยมาก ระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการสอนให้เรารู้จักประเทศเหล่านี้อย่างผิวเผิน ทั้งสื่อมวลชนทั้งหลายก็ได้ใส่ใจที่จะให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างซื่อสัตย์เท่าที่ควร และถ้าหากไม่ใช่เพราะสงครามอินโดจีน เราก็เกือบจะมีได้สนใจว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นแก่ประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน

ในโลกตะวันตก ความสนใจที่จะศึกษาโลกตะวันออกได้มีมานานแล้ว และคงจะไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่า ยุคทองของการศึกษาเกี่ยวกับโลกตะวันออกเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ลัทธิจักรวรรดินิยมกำลังมีอิทธิพลอย่างสูง การที่ประเทศมหาอำนาจทางการเมืองสนใจศึกษาโลกตะวันออกนั้น หากมิใช่เป็นเพราะอิทธิพลของปรัชญา ‘การศึกษาเพื่อการศึกษา’ ก็เป็นเพราะความต้องการที่จะครอบครองโลกตะวันออกเป็นอาณานิคม สหราชอาณาจักรนับเป็นตัวอย่างที่ดีของความขื่อนี้ และเป็นแหล่งสำคัญที่ผลิตผลงานเกี่ยวกับบูรพาศึกษาในระยะแรก จนในที่สุดถึงกับมีการสถาปนา ‘สำนักบูรพาและอัฟริกันศึกษา’ (School Oriental and African Studies ที่มีนามย่อว่า SOAS) แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอนขึ้น เพื่อผลิตข้าราชการที่จะไปปกครองอาณานิคมในเอเชียและอัฟริกา แต่เมื่ออาณานิคมซึ่งในยุคสมัยหนึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกเสื่อมอำนาจลง บูรพาศึกษาก็พลอยเสื่อมโทรมลงด้วย ในสหรัฐอเมริกาการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ (Southeast Asian Studies) ได้ก้าวเข้าสู่ ‘ยุคทอง’ เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าไปมีบทบาทในสงครามอินโดจีน แต่แล้วเมื่อสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลงในฤดูใบไม้ผลิ ปี 2518 การศึกษาเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ในสหรัฐอเมริกาก็ก้าวเข้าสู่ยุคเสื่อมถอย

แม้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ในโลกตะวันตกจะเริ่มเสื่อมถอยมากเพียงใด กระนั้นก็ตาม หนังสือและผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินโดจีน

* ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร *โลกหนังสือ* ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 (เมษายน 2522) หน้า 78-91

‘ยุคหลังการปลดแอก’ ก็ยังคงทยอยออกสู่ตลาดหนังสืออยู่เรื่อยๆ ในโลกหนังสือทุกวันนี้มีหนังสือหลายต่อหลายเล่มที่พยายามจะอธิบายว่า ทำไมสหรัฐอเมริกาจึงพ่ายแพ้ในสงครามอินโดจีน และการ ‘ปลดแอก’ ที่เกิดขึ้นในกัมพูชา เวียดนาม และลาว ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร ส่วนใหญ่ของหนังสือเหล่านี้เป็นเรื่องของเวียดนาม เพราะที่นั่นเป็นสมรภูมิที่สำคัญของสงครามอินโดจีน

เวียดนาม : ฤดูใบไม้ผลิปี 2518

สงครามอินโดจีนในเวียดนาม ปิดฉากสุดท้ายลงในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 อะไรกำลังเกิดขึ้นที่นั่น และทำไมฉากสุดท้ายแห่งสงครามจึงจบลงอย่างกระทันหันและไม่คาดฝันเช่นนั้น ในบรรดาหนังสือที่กล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงนี้อาจจำแนกได้เป็นสองประเภท ประเภทแรกได้แก่หนังสือที่เขียนโดยผู้สังเกตการณ์ อันประกอบด้วย ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เป็นสำคัญ ส่วนประเภทที่สองได้แก่ หนังสือที่เขียนโดยผู้มีบทบาทในสงครามโดยตรง

สงครามอินโดจีนในเวียดนามเป็นปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนจากทุกมุมโลกให้ความสนใจอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงมีผู้สื่อข่าวจำนวนไม่น้อยที่ได้เฝ้าดูฉากสุดท้ายของสงครามดังกล่าว และใช้หยดน้ำหมึกถ่ายทอดเหตุการณ์ครั้งนั้น ในบรรดาหนังสือเกี่ยวกับจุดจบแห่งสงครามเวียดนามที่เขียนโดย ‘เหยี่ยวข่าว’ นั้น เล่มที่ได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นหนังสือดีที่สุดเล่มหนึ่งก็คือ *Giai Phong ! The Fall and Liberation of Saigon* (New York : St. Martin's Press, 1976) ซึ่งเขียนโดยผู้สื่อข่าวชาวอิตาลี ชื่อ ทิเซียโน เทอร์ซานิ (Tiziano Terzani) นอกจากนี้ ก็มีหนังสืออีกอย่างน้อย 2 เล่มที่เขียนด้วยลีลาอันคล้ายคลึงกันคือ *55 Days : The Fall of South Vietnam* (Prentice - Hall, 1977) เขียนโดยผู้สื่อข่าวชาวอเมริกันชื่อ อลัน ดอว์สัน (Alan Dawson) ซึ่งวิทยากร เชียงกูล และคณะได้แปลเป็นภาษาไทยในชื่อว่า *55 วันก่อนฉนวนแดง* (สำนักพิมพ์เมธิตราย 2521) และ *Reaching the Other Side* (New York : Crown Publishers, 1978) เขียนโดยผู้สื่อข่าวชาวอเมริกันชื่อ เอิร์ล มาร์ติน (Earl S. Martin) ซึ่งเฝ้าอยู่ดูการ ‘ปลดแอก’ ต่อมาจนถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม 2518

หนังสือของเทอร์ซานิ, ดอว์สัน และมาร์ติน ต่างเขียนด้วยลีลาการรายงานข่าวของนักหนังสือพิมพ์ แม้ว่าผู้สื่อข่าวทั้งสามคนนี้ต่างได้มีโอกาสอยู่ดูการ ‘ปลดแอก’ ไซ่ง่อน แต่โดยที่ได้เฝ้าอยู่ในประเทศนั้นภายหลังการยึดครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยช่วงระยะเวลาอันนั้น จึงไม่สามารถให้ข้อมูลอะไรมากนักว่า มีอะไรเกิดขึ้นในเวียดนามภายหลังฤดูใบไม้ผลิปี 2518 เทอร์ซานิค่อนข้างโชคดีที่สามารถ ‘เซ็น’ หนังสือของตนออกสู่ตลาดก่อนใครเพื่อน (2519) หนังสือของเขาจึงเป็นที่กล่าวขวัญกันมากในบรรณพิภพ เมื่อเทียบกับหนังสือของมาร์ติน ซึ่งเพิ่งออกสู่โลก

หนังสือในปี 2521 แล้ว ความตื่นตัวในวงการหนังสือได้ซาลงเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม หนังสือทั้งสามเล่มนี้มิได้มีการวิเคราะห์ซ้ำอย่างลึกซึ้งแต่ประการใด

หนังสือเกี่ยวกับสงครามเวียดนามในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 ที่เขียนโดยนักหนังสือพิมพ์และเสนอกาการวิเคราะห์อย่างมีเนื้อหามากกว่าหนังสือสามเล่มที่กล่าวถึงข้างต้น มีอยู่อย่างน้อย 2 เล่ม ทั้งสองเล่มเขียนโดยนักหนังสือพิมพ์ชาวออสเตรเลีย เล่มแรกเขียนโดย เดนิส วอร์เนอร์ (Denis Warner) ชื่อ *Not With Guns Alone* (London : Hutchinson, 1977) ส่วนเล่มที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่า เขียนโดย วิลเฟรด เบอร์เชตต์ (Wilfred Burchett) ชื่อ *Grasshoppers and Elephants* (New York : Urizen Books, 1977) เบอร์เชตต์เป็นชาวออสเตรเลียที่ไม่ได้อยู่ในประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของตนเท่าใดนัก (รัฐบาลออสเตรเลียในสมัยหนึ่งเคยกล่าวหาว่าเขาเป็นคอมมิวนิสต์) เขาใช้ชีวิตส่วนใหญ่ตระเวนไปยังดินแดนต่างๆ ในอินโดจีนและสาธารณรัฐประชาชนจีน เขาเคยช่วยเจ้านโรคมสืหนูเขียนหนังสือเรื่อง *My War With The C.I.A.* (Penguin, 1937) และร่วมกับเรวี อัลลีย์ (Rewi Alley) เขียนเรื่อง *China : The Quality of Life* (Penguin, 1976) ปัจจุบัน (2522) เบอร์เชตต์ตั้งหลักแหล่งอยู่ในฝรั่งเศส หนังสือเรื่อง *Grasshoppers and Elephants* ของเบอร์เชตต์มีความน่าสนใจ ไม่เพียงเฉพาะในแง่ที่ว่าหนังสือที่วิเคราะห์สงครามเวียดนามเท่านั้น หากทว่ายังเป็นกาการวิเคราะห์เหตุการณ์ในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 โดยมองจาก ‘ฝ่ายประชาชน’ อีกด้วย ดังที่เขาได้ใช้ชื่อรองของหนังสือเล่มนี้ว่า *The Viet Cong Account of the Last 55 Days of the War* ทศนะของเบอร์เชตต์ที่มีต่อสงครามอินโดจีนนั้นเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป เขาเข้าข้าง ‘ฝ่ายประชาชน’ เสมอ และในบรรดาหนังสือที่เขาเขียนเกี่ยวกับอินโดจีนไม่น้อยกว่า 10 เล่ม เล่มหนึ่งถึงกับใช้ชื่อว่า *Vietnam Will Win* ซึ่งตีพิมพ์ในปี 2511 ในทศนะของเบอร์เชตต์ สงครามเวียดนามเป็นสงครามระหว่าง ‘ข้าง’ กับ ‘ตักแตน’ ดังที่โฮจิมินห์ได้แถลงต่อที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ แห่งพรรคลาวดง (Lao Dong Party) ในเดือนกุมภาพันธ์ 2494 ว่า

“...ทุกวันนี้ แม้เราจะเป็นเพียงตักแตนที่หาญสู้กับข้าง แต่ในอนาคต ข้างนั้นแหละจะเหลือแต่หนังสือ...”

และแล้ว 24 ปีต่อมา กาลเวลาก็ได้พิสูจน์ให้เห็นโดยสิ้นเชิงว่า ความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่จะ ‘ชี้ข้างจับตักแตน’ ล้มเหลวโดยสิ้นเชิงและนี่คือที่มาของชื่อหนังสือ *Grasshoppers and Elephants* ของวิลเฟรด เบอร์เชตต์

สำหรับผู้ที่มิพบทบาทในสงครามเวียดนาม โดยตรงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 อย่างไรบ้าง จนบัดนี้เราได้รับฟังคำบอกเล่าจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งที่เป็นขุนศึกแห่งเวียดนามได้ ขุนศึกเวียดนามเหนือ และข้าราชการอเมริกัน

ในด้านหนึ่งนั้น เราได้รับฟังคำอธิบายจากบันทึกความทรงจำของนายพลเวียดนาม ได้ผู้นักรายการบั้งหลวงอย่างเช่นนายพลเหงียนเกากี้ (Huyen Cao Ky) ซึ่งพยายามโยนความผิดทั้งหมดไปให้แก่ประธานาธิบดีเหงียนวันเทียว (Huyen Van Thieu) โดยมีได้พิจารณาถึงข้อบกพร่องของตนเองแม้แต่น้อย *Twenty Years and twenty Days* (New York : Stein and Day, 1976) ซึ่งเป็นบันทึกความทรงจำของเหงียนเกากี้ นั้น แม้จะมีใช้หนังสือขายดีในโลกตะวันตก แต่กลับขายดีเป็นเทน้ำเทท่าเมื่อแปลเป็นภาษาไทยในชื่อว่า *สิ้นชาติ* (สำนักพิมพ์การเวก 2520) ผู้ที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้จนจบ คงรู้สึกประทับใจที่ได้ต่อพบทบทเยี่ยงพระเอกของนายพลเหงียนเกากี้ และหากมิได้รับทราบเบื้องหลังอันโสมมของนายพลผู้ขายชาติผู้นี้ ดังที่ทวีป วรดิถก กล่าวถึงในหนังสือเรื่อง *คอร์รัปชั่นของคนสิ้นชาติ* (สำนักพิมพ์เม็ดทราย 2521) ผู้อ่านก็คงรู้สึกเคลิบเคลิ้มว่าหากเหงียนเกากี้ได้ตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งเวียดนามได้ในปี 2518 เวียดนามคงจะไม่เป็นเช่นที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

เหงียนเกากี้มิใช่ผู้นำเวียดนามได้เพียงคนเดียวที่กล่าวหาว่าอาณาจักรเวียดนามได้ล้มเพราะเหงียนวันเทียว ประธานาธิบดีผู้ซึ่งร่นเริงกับการเล่นสกีน้ำและเทนนิส ในขณะที่กองทัพเวียดนามเหนือกำลังขาดราเข้าสู่เวียดนามได้ ในรายงานเรื่อง *The Fall of South Vietnam* ซึ่งตีพิมพ์โดย Rand Corporation เมื่อต้นเดือนมกราคม 2522 เราได้รับฟังคำบอกเล่าและความเห็นของเจ้าหน้าที่เวียดนามได้ (ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน) ระดับอาวุโสจำนวน 27 นาย ซึ่งหนีรอดพ้นจากเงื้อมมือของเจ้าหน้าที่เวียดนามเหนือออกมาได้ ในจำนวนนี้มีนายพลเหงียนเกากี้ และนายบุยเดียม (Bui Diem) เอกอัครราชทูตเวียดนามได้ประจำสหรัฐอเมริกา รวมอยู่ด้วย รายงานซึ่งมีความยาว 131 หน้านี้ เขียนขึ้นจากคำให้การของผู้นำเวียดนามได้เหล่านี้ โดยเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสของ Rand Corporation จำนวน 3 นายเป็นผู้เขียนคือ สตีเฟน ฮอสเมอร์ (Stephen T. Hosmer) คอนราด เคลเลน (Konrad Kellen) และไบรอัน เจงกินส์ (Brian M. Jenkins) จากรายงานดังกล่าวนี้ เราจะพบว่าในบรรดาผู้นำเวียดนามได้ ซึ่งร่วมมือกับ Rand Corporation ผลิตเอกสารประวัติศาสตร์จีนนี้เมื่อสมัยที่อาณาจักรเวียดนามได้ยังไม่ล่ม ต่างแตกแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่า ทั้งๆที่เป็นยุคสมัยที่ 'เราไม่มีเวลาทะเลาะกันอีกแล้ว' แต่ในบัดนี้ต่างสามัคคีกันประณามเหงียนวันเทียวว่าเป็นตัวการที่ปิดฉากสุดท้ายแห่งสงครามเวียดนาม ซึ่งมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจ เพราะในรายงานเรื่องนี้มิได้มีคำบอกเล่าและความเห็นของเหงียนวันเทียวรวมอยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้เหงียนวันเทียวจะถูกประณามว่า มั่วแต่หวงอำนาจและหวาดผวาคอข่าวรัฐประหาร จนไม่เป็นอันสั่งการในการรบ แต่ผู้นำเวียดนามได้เหล่านี้ต่างก็ยอมรับว่า การนักรายการบั้งหลวงและความเสื่อมโทรมของสังคมตลอดจนการหนุนช่วยอย่างไม่เต็มทีของสหรัฐอเมริกา นับเป็นสาเหตุที่มีความสำคัญไม่น้อยที่ทำให้ 'ญวนได้พ่าย'

ในอีกด้านหนึ่งนั้น เราได้รับฟังการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีอย่างสุขุมรอบคอบ ตลอดจนความมุ่งมั่นที่จะปลดแอกเวียดนามจากขุณศึกแห่งเวียดนามเหนือ อย่างเช่น นายพลวันเทียนดุง (Van Tien Dung) ในหนังสือเรื่อง *Our Great Spring Victory* (Monthly Review Press, 1977)* ผู้ที่สนใจศึกษาสงครามอินโดจีนมาตั้งแต่ต้นย่อมทราบดีว่า นายพลวันเทียนดุงเป็น เสนาธิการทหารคนสำคัญของฝ่ายเวียดนามเหนือ และถือกันว่าเป็น ‘มือขวา’ ของนายพลโวกเหงียนเกียป (Vo Hguyen Giap) ผู้ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษแห่งสงครามเดียนเบียนฟู ทั้ทั้งที่ชัยชนะในสงครามเดียนเบียนฟูที่มีต่อฝรั่งเศสนั้น น่าจะถือเป็นผลงานของนายพลวันเทียนดุงมากกว่า ประสพการณ์ในการรบอย่างโหดโชนทำให้นายพลวันเทียนดุงได้รับมอบหมายให้เป็นแม่ทัพใหญ่ ในการทำสงครามปลดแอกเวียดนามในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 จนได้รับชัยชนะในที่สุด หนังสือเรื่อง *Our Great Spring Victory* นั้น เดิมเป็นบทความตีพิมพ์เป็นตอนๆ ในหนังสือพิมพ์ *หนานดาน* (Nhan Dan) ของพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม โดยเริ่มตีพิมพ์ตั้งแต่เดือนเมษายน 2519 หลังจากที่สงครามปลดแอกสิ้นสุดลงครบหนึ่งปี รัฐบาลเวียดนามต้องการให้ประชาชนรับทราบว่า ฉากสุดท้ายของสงครามเวียดนามจบลงอย่างไร จึงมอบหมายให้นายพลวันเทียนดุงเป็นผู้เขียน บทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือ *หนานดาน* เหล่านี้ ต่อมาได้รวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่ม โดยมีการแก้ไข ชัดเกล้า และตัดต่อเพื่อลดความซ้ำซ้อน และเมื่อปีเตอร์ ไวสส์ (Peter Weiss) และคารา ไวสส์ (Cara Weiss) ได้ไปเยือนเวียดนามในฤดูร้อนปี 2519 (นับเป็นชาวอเมริกันสองคนแรกที่ได้ไปเยือนประเทศนั้น หลังสงครามปลดแอก) ก็ได้รับต้นฉบับภาษาเวียดนามของหนังสือเล่มนี้ พร้อมทั้งได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการให้ตีพิมพ์ต้นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลโดยจอห์น สปรเกนส์ จูเนียร์ (John Spragens Jr.) ซึ่งเคยเป็นอาสาสมัครในสังกัด International Voluntary Service ไปสอนภาษาอังกฤษในเวียดนามใต้ *Our Great Spring Victory* ไม่เพียงแต่เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญที่จะช่วยให้เราเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในฉากสุดท้ายแห่งสงครามเวียดนามเท่านั้น หากทว่ายังช่วยให้เราเข้าใจความคิดความอ่านของผู้นำคนสำคัญของเวียดนามในปัจจุบันอีกด้วย

ทางฝ่ายข้าราชการอเมริกันเล่า มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเวียดนามในฤดูใบไม้ผลิปี 2518 ในสังคมใดๆ ก็ตาม เราย่อมไม่อาจคาดหวังได้ว่า ประชาชนจะมีความคิดเห็นที่มีเอกภาพ ยิ่งในสังคมที่ประชาชนมีเสรีภาพทางความคิดคูดังสหรัฐอเมริกาด้วยแล้ว เราจะพบว่า แม้ว่ารัฐบาลอเมริกันได้เข้าไปมีบทบาทในสงครามเวียดนาม แต่ประชาชนและข้าราชการอเมริกันจำนวนไม่น้อยได้แสดงการคัดค้านต่อต้าน เมื่อสงครามเวียดนามปิดฉากสุดท้ายลง เราได้รับฟังคำให้การ ‘ฟื้นความหลัง’ ของนายเกรแฮม มาร์ติน (Graham Martin) เอกอัครราชทูตอเมริกัน

* หนังสือเล่มนี้ทราบข่าวว่า พงษ์ พินิจ ได้แปลและเรียบเรียงออกมาแล้ว โดยให้ชื่อภาษาไทยว่า *แผนชิงชาติ-บ.ก.*

คนสุดท้ายประจำเวียดนามใต้ต่อสภาผู้แทนราษฎรอเมริกันเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2519 และหลังจากนั้น เราก็ได้รับฟังความผิดพลาดของระบบการสืบราชการลับจากอดีตเจ้าหน้าที่ ซี.ไอ.เอ. ที่เข้าไปปฏิบัติงานในเวียดนาม อย่างเช่นนายแฟรงค์ สเนปปี้ (Frank Sneppe) ในหนังสือเรื่อง *Decent Interval* (Random House, 1977) หนังสือเล่มนี้เขียนอย่างน่าอ่านและน่าติดตาม เพราะไม่เพียงแต่จะกล่าวถึงความผิดพลาดในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของนายเฮนรี คิสซิงเจอร์ นายเกรแฮม มาร์ติน และนายโทมัส โพลการ์ (Thomas Plogar) หัวหน้า ซี.ไอ.เอ. ในเวียดนามใต้ ตลอดจนความเหลวแหลกของผู้นำเวียดนามใต้เท่านั้น หากทว่ายังให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติการของฝ่ายอเมริกันชนิดวันต่อวันอีกด้วย เมื่อผู้อ่านได้รับทราบถึงวิธีการ ‘ซื้อ’ ผู้นำเวียดนามใต้ของ ซี.ไอ.เอ.แล้ว ก็คงอดรู้สึกมิได้ว่า ชื่อหนังสือของเคนนิส วอร์เนอร์ ซึ่งได้กล่าวถึงข้างต้นน่าจะเปลี่ยนจาก *Not With Guns Alone* มาเป็น *Not With Guns and Money Alone* อย่างไรก็ตามแม้ *Decent Interval* จะเขียนได้อ่านง่ายและให้ข้อมูลมากมายเพียงใด แต่ความประทับใจที่มีต่อผู้อ่านก็มิได้แตกต่างจากการอ่านบันทึกความทรงจำของนายพลหญิงเจนเกากิในแง่ที่ว่า หากผู้นำอเมริกันทั้งในกรุงวอชิงตันและนครไซ่ง่อนยอมรับฟังการวิเคราะห์ ‘ข่าวกรอง’ ซึ่งเป็นงานในหน้าที่โดยตรงของแฟรงค์ สเนปปี้แล้ว บางทีกรุงไซ่ง่อนจะไม่ ‘แตก’ ดังที่เกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2518

อินโดจีนหลังสงครามปลดแอก

นานนับทศวรรษมาแล้วที่ตลาดหนังสือบ้านสะพรังด้วยหนังสือเกี่ยวกับสงครามอินโดจีน ชนิดอ่านกันไม่หวาดไหว แต่แล้วเมื่อสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลง ทั่วทุกมุมโลกต่างสนใจติดตามดูว่า โฉมหน้าแห่งสังคมอินโดจีนหลังสงครามปลดแอกจะเป็นอย่างไรบ้าง ก็ให้รู้สึกผิดหวัง ตลาดหนังสือไม่สามารถสนองตอบความต้องการดังกล่าวนี้ได้เต็มที่ สาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะว่า การหาข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในประเทศทั้งสามในอินโดจีนเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกัมพูชา

กระนั้นก็ตาม ในปลายปี 2521 ตลาดหนังสือก็มีโอกาสต้อนรับหนังสือเกี่ยวกับอินโดจีนหลังสงครามปลดแอกอย่างน้อย 2 เล่ม

เล่มแรกคือ *Communist Indochina and U.S. Foreign Policy : Forging New Relations* (Westview Press, 1978) เขียนโดยโจเซฟ ซัสลอฟฟ์ (Joseph J. Zasloff) และแม็กอลิสเตอร์ บราวน์ (MacAlister Brown) คนแรกเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยพิตสเบิร์ก (University of Pittsburgh) ส่วนคนหลังเป็นอาจารย์วิทยาลัยวิลเลียมส์ (Williams College) ทั้งคู่เคยมีผลงานร่วม

กันมาก่อนแล้ว ที่สำคัญก็คือร่วมเป็นบรรณาธิการหนังสือ *Communism in Indochina* (Lexington Book, 1975) ซึ่งเป็นหนังสือรวมบทความเกี่ยวกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ลาว และ กัมพูชา ก่อนปี 2518 นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกันเขียนบทความประเมินสถานการณ์ในประเทศลาว ตั้งแต่ปี 2518 เป็นต้นมา โดยตีพิมพ์ในวารสาร *Asian Survey* ติดต่อกันมาเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

เล่มที่สองคือ *Ten More Beautiful : The Rebuilding of Vietnam* (Monthly Preview Press, 1978) เขียนโดยนักมานุษยวิทยาชาวแคนาดาชื่อ แคทลีน กัฟ (Kathleen Gough) ซึ่งได้รับเชิญจากสหภาพสตรีเวียดนาม (Vietnamese Women's Union) ให้ไปเยือนเวียดนามในปี 2519

ในขณะที่ตลาดหนังสือยังไม่มีผลผลิตที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ทราบถึงสถานการณ์ในอินโดจีนหลังสงครามปลดแอกได้อย่างเต็มที่ ผู้ที่ต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในประเทศสังคมนิยมในภูมิภาคดังกล่าว จึงมีทางเลือกไม่มากนัก

หนทางหนึ่งก็คือ การติดตามข่าวสารข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่อย่างเช่น *The New York Times* หรือ *The Washington Post* แห่งสหรัฐอเมริกา *The Times* หรือ *The Guardian* แห่งสหราชอาณาจักร หรือ *Le Monde* แห่งฝรั่งเศส ตลอดจนนิตยสารที่ออกในเอเชียอย่างเช่น *Far Eastern Economic Review* หรือ *Asiaweek* ข่าวสารข้อมูลที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารเหล่านี้จะมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ จริยธรรมและความซื่อสัตย์ของผู้สื่อข่าวแต่ละคน เพราะในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่ออย่างหลีกเลี่ยงมิได้

หนทางที่สองก็คือ การติดตามอ่านประกาศ แถลงการณ์ หรือข่าวที่รัฐบาลประเทศต่างๆ ในอินโดจีนถ่ายทอดวิทยุ ข่าวสารเหล่านี้จะมีผู้บันทึกและนำออกตีพิมพ์ในโลกตะวันตก โดยหน่วยงานอย่างน้อย 2 หน่วย คือ *Foreign Broadcasting Information Service* (FBIS) และ *BBC Summary of World Broadcasting* (BBC-SWB) วารสารทางวิชาการบางฉบับ เช่น *Journal of Contemporary Asia* ก็ตีพิมพ์ข่าวสารประเภทนี้ด้วย แต่เลือกตีพิมพ์เฉพาะที่สำคัญเท่านั้น สารสนเทศจากแหล่งต่างๆ เหล่านี้ แม้จะมีข้อดีที่ช่วยให้ทราบสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงบางประการที่เกิดขึ้นในอินโดจีน แต่เนื่องจากเป็นข่าวสารที่ออกอากาศทางวิทยุของรัฐบาลจึงอาจจะให้ ‘ภาพ’ ที่ดีเกินจริง หรือให้สารสนเทศที่บิดเบือนได้

หนทางที่สามก็คือ การติดตามอ่านวารสารและเอกสารทางวิชาการ ซึ่งตีพิมพ์โดยสถาบันการศึกษาที่สนใจศึกษาเอเชียอาคเนย์ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีวารสารที่ตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์จำนวนมาก แต่มีอยู่เพียง 2 ฉบับเท่านั้นที่ตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับอินโดจีนหลังสงครามปลดแอกอย่างสม่ำเสมอ ในด้านหนึ่งเราสามารถหาอ่านบทความที่ประเมินสถานการณ์ทาง

เศรษฐกิจและการเมืองประจำปีของประเทศต่างๆ ในเอเชีย (รวมทั้งเวียดนาม ลาว และกัมพูชา) ได้จาก *Asian Survey* ซึ่งเป็นวารสารรายเดือนที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (เบิร์กลีย์) บทความประเภทดังกล่าวนี้มักจะตีพิมพ์ในฉบับเดือนมกราคมและกุมภาพันธ์ของทุกปี และนับตั้งแต่สงครามอินโดจีนยุติลง วารสารดังกล่าวนี้ได้ตีพิมพ์บทความประเมินสถานการณ์ในเวียดนาม ลาว และกัมพูชาคัดต่อกันมาทุกปี คนเป็นอันมากมักจะโจมตีว่า *Asian Survey* เป็นวารสารอนุรักษนิยมที่ตีพิมพ์บทความที่แสดงความเห็นและการประเมินสถานการณ์ชนิดที่กระทรวงต่างประเทศอเมริกันต้องการฟัง ข้อโจมตีนี้ค่อนข้างเหวี่ยงแหเกินไป คุณค่าของบทความแต่ละบทนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้เขียนแต่ละคนว่า จะหลีกเลี่ยงการใช้อัตวิสัย (Subjectivity) และมุ่งประเมินสถานการณ์บนพื้นฐานของวัตถุวิสัย (Objectivity) มากเพียงใด และแท้ที่จริงแล้วในวารสารดังกล่าวนี้มีบทความจำนวนมากที่เขียนโดยนักวิชาการที่มีความคิดเสรีนิยม และการตีความเหตุการณ์ค่อนข้างเที่ยงตรง ในอีกด้านหนึ่ง *Southeast Asia Chronicle* ซึ่งตีพิมพ์ผลการวิจัยและรายงานสถานการณ์ปัจจุบันในอินโดจีนอย่างสม่ำเสมอ มักจะถูกโจมตีว่า ‘เอียงซ้าย’ วารสารดังกล่าวนี้เป็นของ *Southeast Asia Resource Center* (ตั้งอยู่เมืองเบิร์กลีย์ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย) นอกเหนือจาก *Asian Survey* และ *Southeast Asia Chronicle* แล้ว วารสารที่สนใจตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับอินโดจีนหลังสงครามปลดแอกเป็นครั้งคราวก็มี *Bulletin of Concerned Asian Scholars* และ *Journal of Contemporary Asia*

กัมพูชาয়ครัฐบาลพลพต

แม้ว่าโดยทั่วไป ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันในอินโดจีนจะหามาได้ด้วยความยากลำบาก กระนั้นก็ตาม ผลการศึกษาและรายงานเกี่ยวกับเวียดนามและลาวยังคงทยอยออกสู่บรรณพิภพอยู่เรื่อยๆ ในขณะที่มนุษย์โลกเกือบจะมิได้มีโอกาสรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกัมพูชาয়ครัฐบาลพลพต (PoI Pot) เลย ทั้งนี้เนื่องจากกัมพูชาในยุคดังกล่าวมีลักษณะเป็นสังคม ‘ปิด’ มากกว่าเวียดนามและลาว และโดยที่รัฐบาลพลพตไม่ยินยอมให้ชาวต่างประเทศเข้าไปเยือนประเทศนั้นเกือบตลอดระยะเวลาที่มีอำนาจ ข่าวสารเกี่ยวกับกัมพูชาจึงได้มาจากแหล่งที่จำกัดเพียง 2 แหล่ง คือ จากปากคำของชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยออกนอกประเทศและจากวิทยุพนมเปญเท่านั้น โดยที่ไม่อาจเชื่อถือข่าวสารจากแหล่งทั้งสองนี้ได้เต็มที่

ยิ่งรัฐบาลพลพตใช้นโยบายปิดประเทศอย่างสุดโต่งมากเพียงใด มนุษย์โลกก็ยิ่งอยากรู้อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงในกัมพูชามากเพียงนั้น ไม่ช้าข่าวลือก็แพร่สะพัดไปทั่วโลกถึงความโหดร้ายของรัฐบาลพลพตและชีวิตอันแร้นแค้นของชาวกัมพูชาয়ครัฐบาลอเมริกันถูกกล่าวหาว่า

เป็นตัวการในการปล่อย ‘ข้าวเกลือ’ นี้ จนในที่สุด ยอร์จ ซี.ฮิดเดอบรันด์ (George C. Hidebrand) และกาเรธ พอร์ตเตอร์ (Gareth Porter) ได้เขียนหนังสือชื่อ *Cambodia : Starvation and Revolution* (Monthly Review Press, 1976) เพื่ออธิบายความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ อันจะช่วยให้เข้าใจ เหตุผลเบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกัมพูชาหลังสงครามอินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการ ‘ต้อน’ ประชาชนออกจากเมืองสู่ชนบท และนโยบายการปฏิวัติเกษตรกรรม ผู้เขียนทั้งสองได้ตรวจสอบข้อมูลและเอกสารต่างๆ ตลอดจนสัมภาษณ์ชาวกัมพูชา ทั้งที่เป็นผู้ลี้ภัย ออกนอกประเทศและที่เป็นข้าราชการในรัฐบาลพลพต และเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นอย่างน่าเชื่อถือ จนได้รับคำยกย่องจากศาสตราจารย์ ยอร์จ แม็กที. เคฮิน (Geroge McT Kahin) แห่งมหาวิทยาลัย คอร์เนล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์คนสำคัญของสหรัฐอเมริกา ในปัจจุบันหนังสือ เล่มนี้ เรื่องยศ จันทรศิริและคณะได้แปลเป็นภาษาไทยแล้วในชื่อว่า *เขมร : ความอดอยากและการ ปฏิวัติ* (สำนักพิมพ์สัญญาณ 2521)

ข้อโจมตีเกี่ยวกับความทารุณโหดร้ายของรัฐบาลพลพต ซึ่งเป็นเรื่องที่เลื่องลือกัน มาก่อน ได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือชื่อ *Murder of A Gent Land* (Reader's Digest Press, 1977) เขียนโดย จอห์น บาร์รอน (John Barron) และแอนโทนี พอล (Anthony Paul) หนังสือ เล่มนี้เมื่อตีพิมพ์ในอังกฤษในเวลาต่อมาให้ชื่อว่า *Peace With Horror* ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ปรากฏใน หนังสือเล่มนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยออกนอกประเทศประมาณ 300 คน ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในเมืองไทย มาเลเซีย ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนทั้งสองได้โจมตีว่า รัฐบาลพลพตได้ฆ่าประชาชนชาวกัมพูชาตายประมาณ 1,200,000 คนเป็นอย่างน้อย พร้อมทั้งเล่าถึง ความทารุณโหดร้ายต่างๆ เมื่อมีผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้ใน *Far Eastern Economic Review* (ซึ่งต่อไป นี้จะใช้อักษรย่อ *FEER* ฉบับวันที่ 23 กันยายน 2520) ก็มีการโต้เถียงกันอย่างมากเกี่ยวกับความ เทียงตรงของข้อมูล (ดู *FEER*, October 28, 1977; December 9, 1977) ในหมู่นักวิชาการเองไม่ผู้ให้ ความสำคัญแก่หนังสือเล่มนี้มากนัก เพราะในประการแรกทีเดียว หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์โดย Reader Digest Press ซึ่งเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าเป็นหน่วยงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การ CIA แห่ง สหรัฐอเมริกา และในประการที่สอง ข้อมูลจำนวนมากในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งอ้างว่าเป็นถ้อยคำหรือคำ ให้สัมภาษณ์ของบุคคลสำคัญในรัฐบาลพลพต มักจะมาจากแหล่งอ้างอิงที่ค่อนข้างคลุมเครือ

ในขณะที่ *Murder of A Gentle Land* ไม่สามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านเชื่อในความ ทารุณโหดร้ายของรัฐบาลพลพตได้มากนัก *Combodia Year Zero* (Penguin Books, 1987) กลับ ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม หนังสือเล่มนี้เดิมตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศสในชื่อว่า *Combodge Annee Zero* (Paris : Juillard, 1977) เขียนโดย ฟร็องซัวส์ ปงโชต์ (Francois Ponchaud) บาทหลวง

ชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็นสมาชิก The Society of Foreign Missions of Paris และใช้ชีวิตอยู่ในกัมพูชาถึง 10 ปี ดังที่ผู้เขียนกล่าวในคำนำหนังสือเล่มนี้ตอนหนึ่งว่า

“...ข้าพเจ้าอยู่ในประเทศนั้น (กัมพูชา) ถึง 10 ปี ตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2508 จนถึงวันที่ 8 พฤษภาคม 2518 ห้าปีแรกในอาณาจักรเขมรภายใต้เจ้านโรดมสีหนุ และห้าปีต่อมาในสาธารณรัฐเขมรสมัยรัฐบาลลอนนอล ตามสัปดาห์สุดท้ายของข้าพเจ้าเป็นชีวิตภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตยกัมพูชา (Democratic Kampuchea) กระนั้นก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอแน่ชัดที่ข้าพเจ้าจะกล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้จักดินแดนนั้นเป็นอย่างดี...”

ฟร็องซัวส์ ปงโซด์ มีโอกาสอยู่ดูสงครามปลดแอกกัมพูชา และได้เห็นการต้อนรับประชาชนออกจากกรุงพนมเปญออกสู่ชนบทด้วยตาตนเอง แม้ว่าเขาจะมีโอกาสอยู่ในกัมพูชาภายใต้การปกครองของรัฐบาลคอมมิวนิสต์เพียง 3 สัปดาห์ แต่สภาพอันสับสนและสภาพการพลัดพรากของญาติพี่น้องในช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงยังความสลบใจแก่เขาเป็นอันมาก ปงโซด์จึงสนใจติดตามการเปลี่ยนแปลงในกัมพูชา โดยการสอบถามชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยออกนอกประเทศ อ่านเอกสารของรัฐบาลกัมพูชาและฟังวิทยุพนมเปญ *Cambodia Year Zero* เขียนขึ้นจากข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งต่างๆ เหล่านี้ เมื่อหนังสือเล่มนี้ปรากฏในตลาดหนังสือฝรั่งเศสในปี 2520 ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก ปงโซด์โจมตีรัฐบาลพลพตด้วยข้อโต้แย้งและข้อมูลที่ค่อนข้างเข้มข้น แม้ว่าเขาจะมีได้กล่าวหาว่ารัฐบาลพลพตว่า ฆ่าประชาชนชาวกัมพูชา 1-2 ล้านคนดังที่เล่าลือ แต่เขาก็ยังเห็นว่า การปฏิวัติที่เกิดขึ้นในกัมพูชาเป็นการปฏิวัติที่สูญเสียเลือดเนื้อมากที่สุด ในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการและปัญญาชนในโลกตะวันตกจำนวนไม่น้อยพยายามที่จะ ‘ปกป้อง’ และ ‘แก้ต่าง’ ให้รัฐบาลพลพต อาทิเช่น ศาสตราจารย์โนม ชมสกี (Noam Chomsky) นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียง ขอรจ์ ฮิลเคอแบร์นค์ และกาเรธ พอร์ตเตอร์ ผู้เขียน *Cambodia : Starvation and Revolution* และมัลคอล์ม คอลด์เวลล์ (Malcolm Caldwell) แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน คนเหล่านี้พยายามชี้ให้เห็นว่า การที่รัฐบาลพลพตจำต้องต้อนรับประชาชนออกสู่ชนบทก็เพราะมีปัญหาการขาดแคลนอาหารในขั้นสุดท้ายแห่งสงครามปลดแอกกัมพูชา เมื่อกองกำลังของแนวร่วมปลดแอกกัมพูชากำลังล้อมกรุงพนมเปญนั้นสหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดถล่มอาณาบริเวณที่เชื่อว่าถูกยึดครองโดยแนวร่วมดังกล่าวอย่างหนัก จนที่ดินเหล่านั้นไม่สามารถใช้ในการเพาะปลูกอีกต่อไปได้ และเมื่อสงครามปลดแอกใกล้จะสิ้นสุดลง นครพนมเปญประสบปัญหาการขาดแคลนอาหารอย่างร้ายแรง จนรัฐบาลอเมริกันต้องใช้เครื่องบินขนอาหารจากต่างประเทศเพื่อเลี้ยงดูประชาชนในนครพนมเปญ แต่เมื่อสงครามปลดแอกยุติลงรัฐบาลใหม่แห่งกัมพูชาไม่สามารถขนอาหารไปเลี้ยงดูประชาชนในตัวเมืองได้ จึงใช้วิธีต้อนรับคนออกจากเมืองสู่ชนบท ซึ่งเป็นแหล่งของอาหาร หากประชาชนชาวกัมพูชาต้องล้มตาย อันเนื่องมาจากนโยบายดังกล่าว สหรัฐอเมริกามีอาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ เพราะปัญหาการขาดแคลนอาหารใน

ตัวเมืองเป็นผลจากการทิ้งระเบิดของสหรัฐอเมริกา และการที่ชาวกัมพูชาต้องล้มตายไม่ว่าจะเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด มิได้เกิดจากเจตนาหรือนโยบายของรัฐบาลพลพตแต่ประการใด ความเห็นทำนองดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะปรากฏใน *Cambodia : Starvation and Revolution* เท่านั้น หากยังปรากฏในเอกสารเรื่อง *Human Rights in Cambodia* (US Government Printing Office, May 1977) ซึ่งเขียนโดยกาเรธ ทอร์ดเตอร์ และในจดหมายของโนม ชมสกี ที่เขียนถึงบรรณาธิการ *New York Times Review of Book* และ *Christian Science Monitor* (สาระสำคัญดู Noam Chomsky, “Distortions at Fourth Hand” *The Nation*, June 25, 1977 และ *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 7, No.4 (1977), pp. 548-554)

กระนั้นก็ตาม *Cambodia Year Zero* ก็มีอิทธิพลในการโน้มน้าวความเห็นของปัญญาชนฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายซ้ายได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่า ปงโซด์ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นผู้ให้กำลังใจสนับสนุนขบวนการปลดแอกในกัมพูชามาก่อน ประกอบกับนโยบายปิดประเทศอย่างสุดโต่งของรัฐบาลพลพตได้สร้างความคลางแคลงใจแก่ปัญญาชนฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายซ้ายในโลกตะวันตกเป็นจำนวนมาก รัฐบาลพลพตไม่ยินดีต้อนรับชาวต่างประเทศ รวมทั้งผู้ที่สนับสนุนขบวนการปลดแอกในอินโดจีน ยิ่งรัฐบาลพลพตพยายาม ‘ปิด’ ประเทศกัมพูชามากเพียงใด ข้อมูลที่จะใช้ ‘แก้ต่าง’ ให้แก่รัฐบาลดังกล่าวก็ยังมีน้อยลงเพียงนั้น ผลก็คือ คนที่จะลุกขึ้นมา ‘แก้ต่าง’ ให้รัฐบาลพลพตนั้นมีแต่จะลดน้อยถอยลง และคนที่เคยสนับสนุนรัฐบาลดังกล่าวกลับลุกขึ้นมาต่อต้านคัดค้าน ดังเช่น ฌอง ลากูตูร์ (Jean Lacouture) นักหนังสือพิมพ์ชาวฝรั่งเศสและวิลเฟรด เบอริชเชตต์¹ เป็นอาทิ ลากูตูร์เคยเขียนหนังสือเกี่ยวกับอินโดจีนหลายเล่ม ทศนะของเขาในด้าน การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและสนับสนุนขบวนการปลดแอกในอินโดจีนเป็นที่ประจักษ์ชัดกันทั่วไป แต่สถานการณ์ในกัมพูชาของรัฐบาลพลพตทำให้เขารู้สึกไม่เป็นสุขนัก เขาใคร่ที่จะเข้าไปเห็นกัมพูชาด้วยตาตนเอง แต่ก็ผิดหวัง เพราะรัฐบาล พลพตไม่ยินดีต้อนรับชาวต่างประเทศ ในที่สุด ลากูตูร์ก็เหมือนกับผู้ที่สนใจศึกษากัมพูชาในโลกตะวันตกจำนวนมากที่ไม่มีทางเลือกอื่นใดในการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกัมพูชา นอกจากการรับฟังปากคำของชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยออกนอกประเทศ ลากูตูร์เริ่มปักใจเชื่อในเรื่องความทารุณโหดร้ายของรัฐบาลพลพต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ได้อ่าน *Combodge Annee Zero* เขาเริ่มออกโรงโจมตีรัฐบาลพลพตด้วยการเขียนบทความตีพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์ของฝรั่งเศสชื่อ *Le Nouvel Observateur* และต่อมาวิจารณ์หนังสือของปงโซด์ใน *New York Times Review of Book* (March 31, 1997) สิ่งที่ลากูตูร์ทำก็คือ การนำข้อมูลจากหนังสือของ ปงโซด์มาบรรยาย เพื่อให้ภาพเกี่ยวกับกัมพูชาของรัฐบาลพลพตเลวร้ายกว่า

¹ Wilfred Burchett, “China VS. Vietnam” *The New York Times* (January 23, 1979)

ที่เป็นจริงๆ เช่น อ้างถึงถ้อยคำของทหารเขมรแดงว่า ได้ฆ่าชาวกัมพูชาไปหนึ่งในสี่ภายในหนึ่งปี (1.5 ล้านคน) หรืออ้างถึงบทความในหนังสือพิมพ์*ประชาชาติ* ฉบับวันที่ 10 มิถุนายน 2519 ซึ่งกล่าวว่า วิธีการ ‘ล้างสมอง’² (Reeducation Method) ที่เวียดนามใช้อยู่นั้นเป็นวิธีการที่ได้ผลซ้ำเกินไป พร้อมทั้งเสริมว่า*ประชาชาติ*เป็นหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลกัมพูชา ฯลฯ คนที่อ่านหนังสือของปงโซด์ ด้วยใจเป็นธรรมและอย่างละเอียดถี่ถ้วนจะพบว่า ไม่มีข้อความตอนใดในหนังสือดังกล่าวเลย ที่กล่าวอ้างว่า รัฐบาลพลพตมีนโยบายฆ่าชาวกัมพูชา และผู้อ่านที่เป็นคนไทยก็ทราบแก้ไขดีว่า หนังสือพิมพ์*ประชาชาติ*เป็นหนังสือพิมพ์ไทย มิใช่หนังสือพิมพ์ที่ออกในกัมพูชาหรือเป็นของรัฐบาลกัมพูชา ด้วยเหตุนี้เอง ข้อเขียนของลากูตูร์จึงถูกโจมตีเป็นอันมากที่นำข้อมูลจากหนังสือ *Cambodge Annee Zero* มาบิดเบือน และผู้นำในการโจมตีลากูตูร์ก็คือ โนม ชิมสกี จนในที่สุด ลากูตูร์ต้องรับสารภาพต่อสาธารณชน เกียรติภูมิที่สั่งสมมานานนับสิบปีจึงอันตรธานไปในชั่วพริบตา อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ฝั่งที่ลากูตูร์ยอมรับว่า ได้บิดเบือนข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือของปงโซด์ แต่เมื่อสำนักพิมพ์กวินนำหนังสือดังกล่าวมาพิมพ์ในพากษ์ภาษาอังกฤษในปี 2521 ก็ยังนำบทวิจารณ์ของลากูตูร์มาพิมพ์ไว้ทั้งปกหน้าและปกหลัง

ดังได้กล่าวแล้วว่า นโยบายปิดประเทศอย่างสุดโต่งของรัฐบาลพลพตทำให้โลกภายนอกไม่สามารถหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเป็นไปในกัมพูชาได้ ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่ จึงต้องพึ่งปากคำของชาวกัมพูชาที่ลี้ภัยออกนอกประเทศ ซึ่งเป็นผลเสียต่อรัฐบาลพลพตเอง เพราะคำบอกเล่าของผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาเหล่านี้ล้วนมุ่งโจมตีนโยบายของรัฐบาลพลพตในด้านการลิดรอนสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น จนในที่สุดแม้แต่นักการเมืองเสรีนิยมอย่างเช่นนายฮอร์ แม็กกัฟเวิร์น (George McGovern) แห่งวุฒิสภาอเมริกันซึ่งเคยเป็นตัวแทนของพรรคดีโมแครทในการเลือกตั้งประธานาธิบดีอเมริกันในปี 2515 ถึงกับออกโรงเรียกร้องให้รัฐบาลอเมริกันใช้กำลังทหารกำจัด รัฐบาลพลพตเพื่อช่วยชีวิตชาวกัมพูชา และแม้แต่พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายในประเทศต่างๆ ในโลก ตะวันตกต่างก็พากันตีตนออกห่าง ไม่สนับสนุนรัฐบาลพลพต

ในด้านปัญญาชนฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายซ้ายในสหรัฐอเมริกา นั้น เมื่อความพยายามที่จะ ‘แฉ้ม’ ประตูกัมพูชาไม่ประสบผลสำเร็จ และการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับกัมพูชาเป็นไป ด้วยความยากลำบากยิ่ง พวกหนึ่งจึงหันเข็มไปศึกษาว่า ใครเป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองในรัฐบาล

² รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ครั้งนี้ดู *The Economist* (July 1, 1978), pp. 97-98 ; Pierre Rousset “Cambodia : Background to the Revolution”, *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 7, No.4 (1977), pp. 513-528 ; Noam Chomsky “Distortions at Fourth Hand”, *The Nation* (June 25, 1977) จดหมายของโนม ชิมสกี ถึงบรรณาธิการ *Christian Science Monitor* ตีพิมพ์ใน *Journal Contemporary Asia*, Vol.7, No. 4 (1977), pp. 548-554.

พลพต และคนเหล่านี้มีความคิดความอ่านอย่างไร เพราะเป็นไปได้ว่า ความคิดความอ่านของผู้นำ กัมพูชาเหล่านี้ อาจนำมาใช้ในภาคปฏิบัติ การศึกษาในเรื่องดังกล่าวนี้ก็จะช่วยให้เข้าใจนโยบายและการเปลี่ยนแปลงในกัมพูชาได้ เมื่อเขมรแดงยึดอำนาจรัฐได้ในเดือนเมษายน 2518 นั้น ผู้นำเขมรแดงที่รู้จักกันดีในโลกตะวันตกมีอยู่ 3 คน คือ เจียว สัมพัน (Khieu Samphan) ฮุนิม (Hu Nim) และ ฮูย่น (Hu Youn) ทั้งเจียว สัมพัน และฮูย่น ต่างจบปริญญาเอก สาขาเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยปารีส ส่วนฮุนิมจบปริญญาเอกสาขากฎหมายมหาชนจากมหาวิทยาลัยพนมเปญ ในเวลานั้นโลกตะวันตกพากันเชื่อว่าเจียว สัมพันเป็นผู้กุมบังเหียนแห่งอำนาจในแนวร่วมปลดแอกกัมพูชา ด้วยเหตุนี้ จึงเริ่มดำเนินการแปลวิทยานิพนธ์ของเจียว สัมพัน ออกเป็นภาษาอังกฤษ บทสรุปบางตอนของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ตีพิมพ์เป็นเอกสารเรื่อง *Underdevelopment in Cambodia* ใน *Southeast Asian Chronicle* No.51-52 (September – November, 1976) แต่หลังจากที่มีการจัดตั้งรัฐบาลพลพต ประกอบกับความคลี่คลายของเหตุการณ์ในเวลาต่อมาโลกตะวันตกจึงเริ่มแน่ใจว่า เจียว สัมพัน มิใช่ผู้มีอำนาจที่แท้จริง คำถามที่ต้อหาคำตอบก็คือ พลพตคือใคร และกว่าที่โลกตะวันตกจะรู้ว่า พลพต คือ ซาลอธ ซาร์ (Saloth Sar) ก็เป็นเวลาหลังจากที่พลพตเถลิงอำนาจว่าหนึ่งปี หากมิใช่เหตุบังเอิญที่นักบินผู้ขับเฮลิคอปเตอร์ให้ซาลอธ ซาร์หนีเสด็จลอดเข้ามาเมืองไทย และต่อมามีรูปของพลพตตีพิมพ์ในฮานอย ป่านะนี้ โลกภายนอกก็ยังคงต้องสืบประวัติของพลพตต่อไป อย่างไม่รู้จบก็ตาม โลกภายนอกเริ่มมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในรัฐบาลพลพตมากขึ้น หลังจากที่มีการศึกษากันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่โครงการเอเชียอาคเนย์แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนลได้ตีพิมพ์เอกสารทางวิชาการเรื่อง *Communist Party Power in Kampuchea (Cambodia) : Documents and Discussion* (Data Paper No.106, January 1977) เขียนโดย ทิมโมธี ไมเคิล คาร์นีย์ (Timothy Michael Carney) ข้าราชการกระทรวงต่างประเทศอเมริกัน ซึ่งเคยประจำอยู่นครพนมเปญหลายปี จนรู้ภาษาเขมรเป็นอย่างดี

ในปลายยุครัฐบาลพลพต ผู้นำกัมพูชาจำต้อง ‘แฉ้ม’ ประตูลับชาวต่างประเทศ เนื่องจากทนแรงกดดันให้เปิดประตูมิได้ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณได้รับเอกสิทธิ์ในการจัดบริการนำเที่ยวนครวัด และชาวตะวันตก 3 คนได้รับเชิญให้ไปเยือนกัมพูชา ในจำนวนนี้เป็นชาวอเมริกันเสีย 2 คน และชาวอังกฤษหนึ่งคน ชาวอเมริกันทั้งสองมีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ และเคยประจำอยู่ในกัมพูชาหลายปี คนแรกคือ เอลิซาเบธ เบ็กเกอร์ (Elizabeth Becker) แห่งหนังสือพิมพ์ *The Washington Post* คนที่สองคือ ริชาร์ด ดัดแมน (Richard Dudman) แห่งหนังสือพิมพ์ *St. Louis*

³ Kenneth M. Quinn, “Cambodia 1976 : Internal Consolidation and External Expansion” *Asian Survey*, Vol. 17, No. 1 (January, 1977), pp. 43-45.

Post-Dispatch ส่วนชาวอังกฤษที่ร่วมเดินทางไปด้วยนั้นเป็นอาจารย์สำนักบูรพาและอัฟริกันศึกษา (SOAS) แห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ชื่อมัลคอล์ม คอลด์เวลล์ (Malcolm Caldwell) ดัดแมนเคยถูกเขมรแดงจับในปี 2513 ขณะที่กำลังตระเวนหาข่าวในกัมพูชาพร้อมกับเอลิซาเบธ พอนด์ (Elizabeth Pond) แห่งหนังสือพิมพ์ *Christian Science Monitor* และไมเคิล มอร์โรว์ (Michael Morrow) แห่ง *The Dispatch News Service* ดัดแมนเล่าประสบการณ์ตอนถูกเขมรแดงกักตัวไว้ในหนังสือชื่อ *Forty Days With the Enemy* (New York : Liveright, 1971) ส่วนคอลด์เวลล์นั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินโดนีเซีย) และเคยเขียนหนังสือเกี่ยวกับกัมพูชาพร้อมกับ เล็ก ตัน (Lek Tan) ชื่อ *Cambodia in the Southeast Asia War* (Monthly Review Press, 1973) ชาวต่างประเทศทั้งสามนี้ใช้เวลา 2 สัปดาห์ในเดือนธันวาคม 2521 ตระเวนดูกัมพูชารวม 11 จังหวัด (จาก 19 จังหวัด) คิดเป็นระยะทาง 1,000 ไมล์เศษ เมื่อการเดินทางใกล้จะสิ้นสุดลง เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น คนร้ายไม่ทราบจำนวนแน่ชัดได้บุกเข้าไปในที่พักของคนทั้งสามในพนมเปญ และยิงคอลด์เวลล์ตาย ส่วนเบ็กเกอร์และดัดแมนรอดตาย (รายละเอียดอ่านได้จากรายงานของเอลิซาเบธ เบ็กเกอร์ ใน *The Washington Post* ฉบับวันที่ 24 ธันวาคม 2521)

มัลคอล์ม คอลด์เวลล์ ผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นชาวอังกฤษคนสุดท้ายที่ ‘ปกป้อง’ และ ‘แก้ต่าง’ ให้แก่รัฐบาลพลพต ได้จากไปสู่ปรภพ โดยที่รัฐบาลพลพตไม่สามารถจับคนร้ายได้ คงเหลือแต่ริชาร์ด ดัดแมน และเอลิซาเบธ เบ็กเกอร์เท่านั้นที่เป็นชาวตะวันตกผู้มีโอกาสตระเวนดูกัมพูชาอยู่รัฐบาลพลพต มากกว่าชาวตะวันตกคนอื่นใด เพราะเพียง 2 สัปดาห์เศษหลังจากการท่องเที่ยวของชาวตะวันตกทั้งสามสิ้นสุดลง รัฐบาลพลพตก็สิ้นอำนาจเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2522 กระนั้นก็ตาม สิ่งที่ดัดแมนและเบ็กเกอร์ได้เห็นในกัมพูชาก็เป็นเพียงสิ่งที่รัฐบาลพลพตต้องการให้เห็นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง สภาพชีวิตที่แท้จริงของชาวกัมพูชาในยุครัฐบาลพลพตจึงยังคงเป็นเรื่องที่มีดมนสำหรับโลกภายนอกไปอีกนานแสนนาน